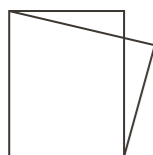

Hvad kan indstillinger til **Politikens Pædagogpris** fortælle om udvikling af pædagogers faglighed?

– to analytiske blikke

Christian Aabro,
lektor, ph.d.,
Københavns
Professionshøjskole
& Peter Østergaard
Andersen, lektor
emeritus, ph.d.,
Københavns
Universitet

I denne artikel diskuteres den stadig uafklarede udvikling af pædagogers faglighed, med afsæt i en nyligt afsluttet undersøgelse af tre års indstillinger til Politikens Pædagogpris. Indledningsvis gennemgås selve undersøgelsen. Derefter vil vi diskutere undersøgelsens fund i lyset af to forskellige teoretiske perspektiver. Først forstås undersøgelsens resultater i lyset af Julia Evetts' professionsteoretiske begreber 'erhvervsfaglighed' og 'organisationsfaglighed'. Dernæst anskues de selv samme fund i lyset af teorier om det affektive. Afslutningsvis i artiklen diskuteres undersøgelsens dominerende fremhævnings af pædagogers menneskelige, relationelle, affektive

egenskaber. Disse fremhævnings kan både anskues som et historisk levn fra en ikke-professionaliseret tid, som udtryk for en afmatning af den styringsrationalitet, der har domineret det pædagogiske område de seneste par årtier, og endeligt som afspejling af en bredere afficering af samfundet.¹

Indledning

Pædagogprofessionen har i årenes løb været udsat for markante ændringer, tilsvarende andre velfærdsprofessioner. Der er i løbet af de seneste to årtier indtruffet en stigende grad af styring, som bl.a. former sig som intensiverede krav, hvad angår dokumentation, evaluering og læringsmål (Andersen et al.,

Hvad kan indstillinger til Politikens Pædagogpris fortælle om udvikling af pædagogers faglighed? – to analytiske blikke

Pædagogprofessionen har i årenes løb været udsat for **markante ændringer**, tilsvarende andre velfærdsprofessioner.

2008; Andersen, 2011). Disse faglige styringsinitiativer er både iværksat i staten (fx ved introduktion af en national læreplan på dagtilbudsområdet) og på det kommunale område (fx igennem indførelse af en række manualbaserede metoder, programmer og koncepter (Hagedorn-Rasmussen et al., 2021; Aabro, 2016; Buus et al., 2011).

En del professionsforskning peger på, at tendensen må forstås som en professionaliseringsdiskurs drevet af neolibérale interesser, der sigter efter øget pædagogisk kvalitet gennem opbygning af tydeligere arbejdsmarkedsrelevans hos de professionelle (Urban, 2008; Oberhuemer, 2005).

Denne udvikling og dens betydning for de professionelle pædagoger synes dog ikke at pege i en entydig retning. På den ene side er der en del, der tyder på, at styringen intensiveres, baseret på en række krisetegn i den pædagogiske sektor: Kvaliteten af det pædagogiske arbejde opleves som værende for lav, der er voksende mistillid til institutioner og pædagoger (Aabro, 2019), og de eksterne aktørers styring opleves i forlængelse heraf ikke som værende effektiv nok. Der rejses på den baggrund krav om ny og styrket læreplan (Stanek et al., 2021), ny og styrket professionsuddannelse (Hjermitslev et al., 2021), mere data-drevet ledelse (Kampmann et al., 2019) og en fortsat vækst i antallet af kommunale initiativer til installering af evidens-

baserede metoder i pædagogisk praksis (Aabro & Buus, 2024).

På den anden side synes kritikken af den tiltagende styring og regulering af pædagogernes arbejde i stigende grad at få betydning. Kritikken har især gået på, hvordan styringens regulative blik undertrykker og forvrænger pædagogers faglighed (Osgood, 2006), hvordan den eksterne styring resulterer i tab af professionel agens og lokal beslutningskraft (Moloney et al., 2009), hvor pædagoger reduceres til 'teknikere', hvis job det er at implementere centralt definerede procedurer. Der er svage tegn på, at visse dele af denne kritik nu forsøges imødekommet politisk, fx gennem tendenser til mere decentralisering, afbureaukratisering

Med denne artikel ønsker vi at bidrage til den fortsat uafklarede diskussion, hvad angår **udviklingen af pædagogers faglighed**, ved at fremlægge og diskutere fundene fra en undersøgelse af indstillinger til Politikens Pædagogpris.

ring, anerkendelse af lokal agens og øget borgerinddragelse.

Med denne artikel ønsker vi at bidrage til den fortsat uafklarede diskussion, hvad angår udviklingen af pædagogers faglighed, ved at fremlægge og diskutere fundene fra en undersøgelse af indstillinger til Politikens Pædagogpris. Artiklen former sig på den måde, at vi først vil gennemgå undersøgelsen af Politikens Pædagogpris. Derefter vil vi diskutere undersøgelsens fund i lyset af Julia Evetts' professionsteoretiske begreber. Efterfølgende vil vi anskue de selv samme fund i lyset af teorier om det affektive. Afslutningsvis diskuteres undersøgelsens resultater, der især fremhæver de menneskelige, relationelle,

affektive egenskaber, der både kan forstås som et historisk levn fra en ikke-professionaliseret tid, ses som udtryk for en afmatning af den styringsrationalitet, som vi kender, og endeligt betragtes som udtryk for en bredere afficering af samfundet.

Empiri hentet fra et projekt om Politikens Pædagogpris

Artiklen trækker på de empiriske fund fra en undersøgelse af tre års indstillinger til Politikens Pædagogpris (Aabro, 2024). Prisen blev indført i 2020 og gives på baggrund af indstillinger skrevet af pædagoger, forældre og andre interessenter. Initiativet til indførelsen af prisen kom i stand på baggrund af et indlæg i Politiken, hvor Jesper Christensen,

Stine Vrang Elias og Stefan Hermann argumenterer for, at der burde indføres en 'undervisningspris' for pædagoger, ligesom der gør for folkeskolelærere (Christensen et al., 2019). I indlægget peges der på, at forskelsbehandlingen mellem lærere og pædagoger på mange måder er indgroet i samfundets strukturer. Pædagogerne får fx mindre i løn end lærerne, og samfundet investerer langt mere i lærernes end i pædagogernes uddannelse.

Af Politikens indstillingsmateriale fremgår det, at prisen skal "anerkende og påskønne de titusindvis af pædagoger landet over, som hver dag gør en indsats". Og at prisen skal "tjene som inspiration og være en hyldest

Hvad kan indstillinger til Politikens Pædagogpris fortælle om udvikling af pædagogers faglighed? – to analytiske blikke

til pædagoger, som fortjener højere anerkendelse og status i samfundet". Samtidig var det håbet, at prisen ville give feltet selv, dvs. pædagoger, ledere, forældre og pårørende, en anledning til selv at sætte ord på, hvad der i deres øjne kendetegner en dygtig pædagog. Selve prisoverrækkelsen har foreløbigt været afholdt fire gange, og der gives både en hovedpris og en særpris inden for hvert af de tre pædagogiske arbejdsområder, dagtilbud, skole/fritidsområdet og social/specialområdet. Politiken bringer i indstillingsperioden en lang række reportager, som beskæftiger sig med de indstillede pædagoger. Således bør pædagogprisen også betragtes som en mediebegivenhed. Vores hovederinde er imidlertid ikke at undersøge prisen som fænomen, ej heller at se nærmere på selve vurderingsprocessen, men alene at analysere begrundelserne i de mange indstillinger.

Denne artikel drejer sig alene om, hvad pædagoger og forældre skriver om, hvad der samlet set kendetegner en pædagog, der fortjener højere anerkendelse og status i samfundet. Hvilke kompetencer, kvaliteter og initiativer bliver især fremhævet?

Det indsamlede materiale

Det empiriske materiale består af indstillinger til Politikens Pædagogpris i 2020, 2021 og 2022. Der er tale om i alt 2159 indstillinger, skrevet af henholdsvis kolleger, forældre, børn og andre pårørende. De indsamlede indstillinger varierer i både længde og detaljeringsgrad. Hvor nogle er meget kortfattede, indeholder andre langt mere detaljerede beskrivelser af en given pædagogs kvaliteter. Indstillingerne varierer også indholdsmæssigt. Hvor nogle opstiller en række nærmest objektive grunde, fx baseret på en pædagogs konkrete meritter eller kompetencer (fx en specifik viden om et emne, anvendelse af en bestemt metode eller deltagelse i et udviklingsprojekt), er andre langt mere emotionelle, fx i

betoninger af en bestemt pædagogs helt afgørende betydning for deres børns liv.

Indstillinger til Politikens Pædagogpris foregår hvert år digitalt via Politikens hjemmeside. Her kan alle, der har lyst til det, inden for en afgrænset periode indstille den eller de pædagoger, de mener fortjener prisen. I selve indstillingen bliver man for det første bedt om kort at begrunde, hvorfor den indstillede skal have prisen, dernæst bliver man bedt om at give eksempler fra den pædagogiske praksis². Man skal som indstiller oplyse, om man er kollega, forældre, barn eller andet. Derudover skal man meddele, hvilket arbejdsområde den indstillede pædagog arbejder inden for, om det er dagtilbudsområdet, skole- og fritidsområdet, eller om det er inden for området social/specialpædagogik. Ydermere skal det fremgå, om man indstiller en enkeltperson eller et pædagogteam. Nedenstående er et skema over indstillingerne fordelt på henholdsvis år, områder og indstillere⁶.

DAGTILBUD			SKOLE/FRITIDS INSTITUTIONER			SOCIAL/SPECIALPÆD INSTITUTIONER		
År 2020	År 2021	År 2022	År 2020	År 2021	År 2022	År 2020	År 2021	År 2022
Forældre 390	Forældre 338	Forældre 325	Forældre 65	Forældre 44	Forældre 40	Forældre 17	Forældre 41	Forældre 18
Kolleger 75	Kolleger 45	Kolleger 54	Kolleger 49	Kolleger 25	Kolleger 34	Kolleger 37	Kolleger 39	Kolleger 58
Børn 1	Børn 41	Børn 28	Børn 11	Børn 15	Børn 10	Børn 1	Børn 12	Børn 11
Andre 69	Andre 57	Andre 44	Andre 28	Andre 20	Andre 18	Andre 35	Andre 26	Andre 40
535	481	449	153	104	102	90	118	127
I alt 1465			I alt 359			I alt 335		
Indstillinger i alt: 2159 stk.								

Der er ikke nogen særlig vejledning knyttet til udfyldning af indstillingsblanketten. Det betyder, at indstillingsproceduren har en meget åben karakter i den forstand, at den tillader mange forskellige måder både at forstå genren på og konkret måden, indstillingerne udfyldes på.

Analysemetode

I analyserne af indstillingerne er softwareprogrammet NVIVO 14 blevet anvendt til at foretage en række indledende systematiseringer og kodninger³ af indstillingsmaterialet, primært i form af søgninger på omfanget af de aktive beskrivelsesord i indstillingerne.⁴ Den tematiske analyse har formet sig som en identificering af gennemgående temaer knyttet til det opstillede forskningsspørgsmål, for på den måde at identificere mønstre af mening i datamængden.⁵ Hvor undersøgelsen tager afsæt i udpegningen af ord, deres udbredelse, og hvem der benytter dem, kan den imidlertid ikke sige noget præcist om, hvad ordene betyder for dem, der bruger dem, og hvordan deres respektive kontekst indholdsudfylder dem. Det ville forudsætte interview og/eller analyser af de respektive sociale og kulturelle kontekster, der giver ordene mening. Det må i forlængelse heraf antages, at det at indstille en given pædagog til Politikens Pædagogpris også kan have en strategisk dimension, som tilsvarende ikke kan afdækkes med den valgte metode. De ord, der anvendes, tages for pålydende, selvom de sandsynligvis samtidig er udtryk for, hvad forældre og kolleger tror er vigtigt at fremhæve i forhold til at fremme en konkret ambition, som heller ikke er kendt.

I analyserne tegnede der sig fire dominerende temaer:

Tema 1: En værdsættelse af pædagogers positive og rolige tilgange

Det første tema udgøres af en klynge af ord, der på forskellige måder beskriver pædagogers evne til overskud, til at smile, grine og være positive. Der er rigtig mange indstillinger, der roser pædagoger for at vise glæde og godt humør i forskellige sammenhænge. Der er fx en kollega, der beskriver, hvordan en pædagog altid er "smilende, grinende og meget autentisk i sin kontakt med både forældre og børn." Et andet eksempel er en forælder, der beskriver, hvordan en pædagog "er et af de mest kærlige mennesker jeg har mødt. Hun møder os altid, både i institutionen og udenfor med et kæmpe smil og en oprigtig glæde og omsorg for vores datter. Hun udviser altid en rolig og behagelig adfærd, som er enorm smittende." Evnen til at være rolig indgår således også i beskrivelser af pædagogers humør og overskud.

Gennemgående beskrives det, hvordan en pædagogs positive tilgang og humør betyder noget for fx dialog med forældre, omsorg for børn, men også betyder meget for de kollegiale relationer. Især er det vigtigt, om pædagogen bliver oplevet som åben, positiv og ægte. Som her, hvor en kollega skriver:

"Hun er smilende, glad og skør. Hun er ikke bange for at sætte sig selv på spil i relationen til børnene og er på den måde meget ægte – noget alle børn og forældre mærker".

Flere begrundet det vigtige i, at pædagoger signalerer højt humør, med at det får afsmittende effekt på andres humør og andres overskud. En kollega skriver bl.a.: "Hun har en permanent positiv indstilling til sit arbejde, der i den grad smitter kollegaer, forældre og børn." Men det beskrives også, hvordan man som barn eller som forælder føler sig mødt og set på en særlig måde.

Tema 2: En værdsættelse af pædagogers empati og nærvær

Det andet tema, der kan udskilles i materialet, udgøres af de klynger af ord, der handler om pædagogers evne til på forskellige måder at sætte sig ind i andre menneskers behov. Pædagogerne i indstillingerne fremhæves gennemgående for deres evne til at være nærværende, være i øjenhøjde, og for at være gode til at imødekomme, forstå og lytte til andres behov. Her er et par eksempler:

"Hun er altid i øjenhøjde med børnene og hun både ser og lytter til deres behov."

"Hun er bare så utroligt nærværende og kærlig, og hun støtter børnene i hele deres udvikling gennem leg, snak og sjov og ballade."

"Hun har et stort overblik og god til at fortælle om hvert enkelt barn, når vi forældre henter vores børn."

Ofte fremhæves pædagogernes evne til at "læse" børnene, for på den måde at tage hensyn til den enkelte, men også for at få fællesskabet til at fungere. Et af de andre ord, der går igen i indstillingerne, som er placeret i denne kategori, er begrebet 'hverdag'. I sig selv indikerer ordet hverdag ikke et særligt karaktertræk eller en særlig kompetence hos en

pædagog. Men ser man nærmere på de sammenhænge, begrebet indgår i, får det en betydning, som knytter sig til temaet.

Her er et par eksempler fra nogle af indstillingerne:

"at kunne tilrettelægge den pædagogiske hverdag, så den giver mening for børnene."

"hun har lige det ekstra, som skaber den trygge hverdag for børnene"

"bibeholde en god og sammenhængende hverdag for børnene"

"kæmpede en brav kamp for at hverdagen skulle være så almindelig som muligt"

Som det ses, anvendes begrebet hverdag her gennemgående til at sige noget om pædagogers evne til at få øje på børn og andre brugeres behov, fx behov for stabilitet, rytme eller hjemlighed. Somme tider optræder hverdag også som noget, nogle pædagoger giver opmærksomhed i den forstand, at de gør noget ved en kedelig, monoton eller grå hverdag, dvs. gør børns hverdag sjovere eller mere spændende. Samlet set anvendes hverdag her som et begreb, der i materialet hovedsageligt siger noget om pædagogers evne til at imødekomme brugernes og kollegernes behov og interesser.

Tema 3: En værdsættelse af pædagogers evne til udvikling af borgere

Et tredje tema udgøres af beskrivelser, der angår pædagogers evne til at imødekomme det, der samlet kan betegnes som samfundets interesser. Det drejer sig især om pædagogers evne til at udvikle eller øve nogle af de færdigheder, de som professionelle vurderer bliver vigtige for børn og andre brugere at kunne,

i forhold til at klare sig i samfundet. Det gælder primært en række 'dygtig-gørelser', hvor pædagoger på forskellige måder fremhæves for deres særlige evner til at skabe udvikling og læring gennem forskellige former for faglige indsatser. Det kan fx handle om at hjælpe børn eller andre brugere til at blive bedre til at indgå i relationer og i fællesskaber, blive bedre til at tale, blive bedre til at fordybe sig eller være mere selvhjulpne. Her er et par eksempler:

"Arbejdet med sproget er en nødvendig og naturlig del af hverdagen, fordi alsidig sproglig udvikling er en forudsætning for oplevelsen af selvværd, selvtilid og social interaktion, samt et fundament for at tilegne sig viden og lære at læse og skrive."

"Hun er pædagog helt ind i hjertet, og med kæmpe stor kompetence inden for natur og science i vuggestuehøjde. Hun formår ikke blot at ramme børnene med udviklingen af de kreative pædagogiske læringsmiljøer, hun rammer i lige så høj grad sine kolleger, som lader sig inspirere af hendes tanker og ideer."

Ud over at skabe bestemte forandringer hos børn eller andre brugere indeholder dette tema også påskønnelser, der angår pædagogers evne til at skabe faglig udvikling hos hinanden, såvel som det gælder evner til at ændre eller udvikle institutionerne. En kollega siger fx: "Hun fik gennemført nogle tiltag, fik en kæmpe stor opbakning fra personalet og de har simpelthen rykket institutionen." Dette tema beskriver samlet set pædagogernes evner og kvaliteter, hvad angår at fremme specifikke faglige mål sat af de voksne både inden for og uden for

institutionerne, gerne på nyskabende, innovative eller kreative måder.

Tema 4: En værdsættelse af pædagogers evne til at yde omsorg

Det fjerde og sidste tema, der kan identificeres i materialet, udgøres af de ord, der på forskellig vis knytter sig til pædagogers evne til at yde børn og andre brugere en basal eller nær omsorg. Det, der især går igen, er pædagogers evne til at udvise både varme, omsorgsfuldhed og kærlighed. Her er to eksempler:

"Hun udviste et stort overskud og en stor varme i hverdagen. Da vores søn kun kunne sove i armhulen på sin mor, lagde hun sig på en madras på gulvet med ham hver dag, så han kunne falde i søvn i hendes armhule."

Hun er meget omsorgsfuld og kærlig, hvilket jo selvfølgelig er en god egenskab at have som pædagog."

"Hun er en levende karaokemaskine, der kan alle børnehits (også dem fra Frozen og Pokémon) og kram, nærvær og kærlighed til børnene flyder i en lind strøm fra hende. Hos hende finder børnene en ro, en overvældende empati og et skarpt blik for trivsel og nødvendige ændringer i grupperinger, eller pædagogisk praksis."

En variant af denne basale omsorg er fremhævninger af pædagoger, som gør sig umage med at være trygheds-skabende, både over for børn og især over for forældre og andre pårørende:

"Hun udviser enorm kærlighed for alle børn på stuen samtidig med at hun skaber en tryk og fast struktur som børnene finder ro i."

“Der er altid hjertevarme, tydelige rammer, kreativitet, udeleg i al slags vejr, og knus og tryghed, når de små har brug for det.”

“Det er så skønt og trygt at sende ens barn i favnen på hende.”
 “De to pædagoger på stuen har været et solidt makkerpar i mange år, og det gjorde os trygge fra dag 1, da vores søn startede hos dem.”

Denne tryghed bliver i nogle tilfælde knyttet til pædagogers evne til at skabe hjemlighed, som især af forældre fremhæves som vigtig. Som en forælder skriver: “Det føles ikke som en institution, men som et hjem hvor alle er hjertelig velkomne, både børn som voksne.”

Omsorgstemaet synes også at rumme en kropslig dimension. Her slår især pædagogernes evne til at give knus og kram i ny og næ igennem som et meget prisværdigt træk.

Ovenstående omtale af undersøgelsen og dens resultater følges nu op af forskellige fortolkninger ud fra henholdsvis en professionsteoretisk og en affektteoretisk ramme.

Professionsteoretisk afsæt

Med den engelske sociolog Julia Evetts (2006, s. 140) kan man anske den pædagogiske faglighed som en størrelse, der efterhånden har udviklet sig som to kontrasterende former, i takt med den øgede regulering og standardisering af den offentlige sektor.

For det første beskrives en såkaldt ‘occupational professionalism’: en erhvervsfaglighed forstået som et historisk ‘hedefra’ eller ‘indefra’ etableret normativt værdisystem defineret af

professionen selv, hvor fx relationerne, nærværet, dømmekraften og fantasien vægtes højt.

For det andet dukker der en ny ‘organizational professionalism’ op: en mere organisationsfunderet faglighed især båret frem af kommunale og nationale styringslag, der etablerer fælles pejlemærker og kvalitetsstandarder i alle daginstitutioner, skoler og sociale institutioner, standarder præget af mere abstrakt definerede udviklingsbegreber som fx læring, dannelse eller trivsel. Man kan forstå disse udviklingsbegreber, og deres måde at blive talt frem på, som en udbredelse af en ny form for professionalisering (Evetts, 2011, s. 412). Hvor erhvervsfagligheden traditionelt baserer sig på en høj grad af tillid til pædagogernes udøvelse af dømmekraft, adskiller denne mere organisations-initierede faglighed sig ved i stedet at være funderet i regler og rutiner som led i en bureaukratisk bestræbelse på at udøve kontrol over institutionerne forstået som markedsorienterede virksomheder, hvor professionelle leverer en række ydelser til borgerne (ibid.). Anskuer man indstillingerne til Politikens Pædagogpris i lyset af denne analytiske distinktion, kan man helt overvejende forstå aktørernes egne bud på en pædagogs faglige kvaliteter som udtryk for pædagogernes erhvervsfaglighed. Det vil sige en faglighed etableret af feltet selv, hvor positive og konstruktive tilgange over for borgere, kolleger og pårørende vægtes højt, hvor færdigheder i forhold til at sætte sig i andre menneskers sted prioriteres, og hvor evner i forhold til at give omsorg og skabe tryghed, og evner i forhold til på kreative og legende måder at arbejde med mål sat af andre end borgerne selv, fylder meget. Indstillingerne taler

kun i meget beskedent omfang om pædagogers evne til at opfylde kommunale pejlemærker eller honorering af pædagogers evne til at indfri centralt formulerede intentioner, som de udtrykkes i fx styringsdokumenter. Forældres og pædagogers begrundelser for, hvad der i deres øjne konstituerer en pædagog, der fortjener større anerkendelse og social status, må samlet ses forstås som andet og mere end opfyldelse af eksternt formulerede udviklings- eller interventionsbegreber.

Når pædagoger og forældre i overvejende grad fremhæver faglige kvaliteter hos pædagoger, som primært forbinder sig til omsorgs-, tillids- og relationsskabende dimensioner, kan det med Evetts således anskues som en markering i en professionaliseringskamp mellem på den ene side en faglighed formet af det, der giver mening for pædagogerne og deres umiddelbare brugere og aftagere, og på den anden side en faglighed baseret på statslige og kommunale ønsker om målrettet pædagogik med tydelige (og dokumenterbare) lærings- og udviklingsmål. Vi vil i det følgende supplere med en anden analyse af indstillingerne, der trækker på teorier om det affektives øgede samfundsmæssige betydning.

Affektteoretisk afsæt

I modsætning til Evetts’ teori om to kontrasterede fagligheder retter opmærksomheden i et affektteoretisk perspektiv sig ikke særskilt imod professionsproblematikken. Alligevel kan det være relevant at beskæftige sig med det affektive i professionsspørgsmål. Sociologerne Andreas Reckwitz (2021) og Eva Illouz (2007) viser, hvordan den affektive dimension har spredt sig, bl.a. via en stigende psykologisering af

Hvad kan indstillinger til Politikens Pædagogpris fortælle om udvikling af pædagogers faglighed? – to analytiske blikke

hverdagslivet, især gennem den positive psykologi. Det affektive er i stigende grad involveret i alle processer. Det gælder fx i anskaffelsen af ny bil eller ny mobiltelefon, hvor ‘oplevelsen’ i stigende grad tæller med, det gælder på arbejdet eller i skolen, hvor man bør trives og være glad, og det gælder i politik, hvor der for at skaffe opmærksomhed appelleres til følelser af fx urimelighed og uretfærdighed. Det nuværende samfund er med andre ord præget af en *radikalt følelsesbetonet kultur* (Reckwitz, 2021, s. 174). Når menneskers opmærksomhed på denne måde retter sig mod skabelsen af positive følelser, og mod “udfoldelse af selvet i alle dets (positive) facetter” (ibid., s. 175), kan de velfærdsprofessionelle som pædagoger og lærere i sagens natur ikke undgå at skulle forholde sig til denne affektive dimension af arbejdet, fx ved at tilvejebringe den forventede trivsel, selvrealisering og glæde i hverdagen for alle involverede parter.

Spørgsmålet er nu, hvordan de fire dominerende temaer kan fortolkes i lyset af det affektives generelt øgede betydning. Her er det oplagt især at fremhæve det første tema, der omhandler pædagogers overskud, at smile, grine og være positive. Betegnelser som at være sød, hjertevarm, glad, imødekommende, ægte, at have højt humør og en permanent positiv indstilling er i overensstemmelse med tesen om den generelle udvikling af det affektive samfund og især den positive psykologis værdier og forskrifter for menneskelig trivsel og lykke. Det afspejler den generelle psykologisering af hverdagslivet.

Det andet tema omhandler pædagogers evne til at indleve sig i andre menneskers behov og livssituation. Det er indlysende

relevant i pædagogisk arbejde og kan siges også i historisk perspektiv at have haft en central placering. Samtidig kan man argumentere for, at kompetencer som indlevelse i andre menneskers behov og livssituation i det affektive samfund er blevet alment påkrævede kompetencer i både arbejds- og privatliv såvel som i håndteringen af egne følelsesprægede relationer til andre mennesker. Både at beherske indlevelse og modsat – passende social afstand – er ganske givet fortsat en vigtig kompetence i pædagogers faglighed, men som nu tilsvarende kræves i mange andre arbejds- og privatlivssammenhænge, hvilket efterhånden gør det vanskeligt at argumentere for, at det affektive i særlig grad betegner netop pædagogers faglighed.

Det tredje tema, der vedrører evner til at skabe udvikling og læring gennem forskellige former for faglige indsatser, synes kun i mindre grad at kunne forklares ud fra fremkomsten af det affektive samfund. Forskellige former for udviklingsopgaver har historisk stået centralt for pædagoger. Nogle af de tidligere omtalte indstillinger understreger imidlertid, at det især er udviklingsperspektivets kreative, legende og indfølelse dimensioner, der opleves at medvirke til at styrke børns selvværd, selvtillid og glæde. Disse betoning korresponderer fint med det affektive samfunds forventninger om positiv selvrealisering.

I det fjerde tema drejer det sig om at yde omsorg, udtrykke varme, have overskud, skabe tryghed, hjemlighed og vise kærlighed. Det er egenskaber, der knytter sig til traditionelle forestillinger om, ‘hvad børn har brug for’ i et pædagogisk perspektiv. Disse emotionelt prægede

egenskaber er dog samtidig i overensstemmelse med det affektive samfunds bekendelse til især det positive psykologiske univers. Lidt hårdt tegnet op synes idealet her at være, at pædagoger så vidt muligt skal repræsentere menneskelige kvaliteter, der ikke i første omgang forbindes med institutioner med professionelle medarbejdere, men snarere med mennesker, der er personligt engagerede og har kærlige følelser over for alle børnene (se også Winther-Lindqvist, 2023).

Diskussion

På trods af den efterhånden ganske udbredte opfattelse af pædagogers professionalitet som noget, der styrkes gennem krav om rationalitet, evidens, dokumentation og evaluering, fremstår det, som om de kvaliteter, der værdsættes lokalt, af de forældre og kolleger, der indstiller til pædagogprisen, er dem, der i højere grad indgår i den mere klassiske opfattelse af, hvad der kendetegner pædagogers faglighed. Det er i udstrakt grad pædagogers positive almenmenneskelige kvaliteter, der begrundes i indstillingerne, såsom at være i godt humør, have overskud, være lyttende, tillidsvækkende, fantasifuld, nærværende, omsorgsfuld og kærlig. Derimod er kvaliteter, der måske kunne markere pædagogers særlige profession og kompetencer, fx viden, teknikker, færdigheder, metoder, pædagogiske teorier og begreber kun til stede i ganske begrænset omfang.

I modstillingen mellem den indefra- og den udefrakommende faglighedsopfattelse virker det, som om erhvervsfagligheden fortsat har ganske afgørende betydning på trods af de mange bestræbelser, der har været og fortsat er på at styrke organisationsfagligheden.

Når pædagoger fortsat værdsættes for deres alment menneskelige kvaliteter, hvad angår at afstemme, hvad de berørte børn, unge og voksne menes at have brug for, kan det umiddelbart fortolkes som udtryk for, at den indefrakommende opfattelse historisk har kunnet modstå presset fra den udefrakommende opfattelse.

For fortalere for et udefrakommende faglighedssyn kan dette forhold forekomme skuffende og nærmest bagstræberisk. Men ud fra et affektteoretisk perspektiv kan undersøgelsens påpegnings af, at det især er de positive følelser,

som værdsættes, imidlertid tages som udtryk for, at professionens faglighed er i ganske god overensstemmelse med den generelle opvurdering af affektive kvaliteter og relationer i samfundet generelt. Det er således muligt at fortolke undersøgelsens fund som udtryk for en faglighedsforståelse, der ikke hverken er konservativ eller bagstræberisk, men som tværtimod korresponderer fint med nutidens psykologiserede kulturelle forestillinger om, hvad der værdsættes.

Hvis pædagogprofessionen stræber efter et professionaliseringsideal kendetegnet ved nogle ganske specifikke og eksklu-

sive kompetencer, må det erkendes som problematisk, når pædagoger i stedet værdsættes for deres affektive kompetencer. Men med en erkendelse af, at det affektive nok altid har været pædagogprofessionens særkende, så behøver ingen egentlig at blive hverken overraskede, skuffede eller irriterede over, at det at være pædagog måske 'bare' først og fremmest handler om følelser, store hjertes, tillid, relationer, tryghed, etc. Et rekonstrueret og moderniseret professionsideal kunne måske ovenikøbet tage afsæt i netop dette forhold.

NOTER

- 1 Det oprindelige arbejde med at indsamle og kategorisere indstillingerne til Politikens Pædagogpris er foretaget af Christian Aabro (2024). De efterfølgende analyser, som de præsenteres i denne artikel, er udarbejdet i fællesskab.
- 2 Det viste sig, at mange indstillere havde vanskeligt ved at opretholde den taksonomiske forskel. Mange skrev spørgsmålstejn ved spørgsmål to, en del skrev "beskrevet ovenfor", og andre igen skrev "ved ikke" eller "jeg er forælder, jeg har ikke adgang til den praksis I beder om eksempler fra". I selve analysearbejdet var det derfor ikke meningsfuldt at opretholde en skelnen mellem de to kategorier.
- 3 En kode forstås i denne sammenhæng som et ord eller et udtryk, der symbolsk indkapsler en essens eller et kendetegn i en given tekstbaseret datamængde (Saldana, 2009).
- 4 Formålet med at anvende NVIVO er, at det på relativt kort tid kan muliggøre en tematisk analyse (Seppala & Smith, 2020; Braun & Clarke, 2006) af det ret omfattende materiale. NVIVO kan give et hurtigt overblik, det kan foretage en lang række indekseringer, det kan generere lister over mest anvendte ord, og det kan hjælpe med at generere koder (Overgaard & Bovin, 2014).
- 5 Den gennemførte analyse bestod af fire trin: en etablering af et indledende kendskab til det samlede materiale, en generering af foreløbige koder på baggrund af hyppigst forekommende ord (NVIVO), en gruppering af koder i tematiske kategorier samt en konsolidering af temaerne i en sammenhængende analyse.
- 6 Det ville have været relevant at diskutere, hvilken betydning det undersøgte materiales repræsentativitet har i forhold til opfattelsen af pædagogers faglighed, fx hvem der har skrevet indstillingerne og på denne måde har prioriteret at støtte Politikens Pædagogpris m.v. Det har vi desværre ikke haft mulighed for i denne sammenhæng, hvilket betyder, at undersøgelse og diskussion skal læses med disse forbehold over for deres udsigelseskraft.

Hvad kan indstillinger til Politikens Pædagogpris fortælle om udvikling af pædagogers faglighed? – to analytiske blikke

REFERENCER

Andersen, P.Ø. (2011). *Pædagogikken i evalueringssamfundet*. København: Hans Reitzels Forlag.

Andersen, P.Ø. (2023). Strukturelle forhold kan være med til at nuancere forståelsen af velfærdsprofessionelles problematikker. *Tidsskrift for Professionsstudier*, 37, 42-51.

Andersen, P.Ø., Hjort, K. & Schmidt, L.S.K. (2008). *Dokumentation og evaluering mellem forvaltning og pædagogik*. København: Institut for Medier, Erkendelse og Formidling, Københavns Universitet.

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in Psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.

Buus, A.M., Hamilton, S.D.P., Rasmussen, P., Thomsen, U.N. & Wiberg, M. (2011). Når evidens møder den pædagogiske hverdag. Foreløbig arbejdsrapport. VIA UC og Aalborg Universitet.

Christensen, J., Elias, S.V. & Hermann, S. (2019). Hvornår får vi en undervisningspris for pædagoger? *Dagbladet Politiken*, fredag d. 22. marts.

Evetts, J. (2006). Short note: The sociology of professional groups. *Current Sociology*, 54(1), s. 133-143.

Evetts, J. (2011). A new professionalism? Challenges and opportunities. *Current Sociology*, 59(4), s. 406-422.

Hagedorn-Rasmussen, P., Warring, N. & Aabro, C. (2021). Koncepter i arbejdslivet. I: A.M. Hansen, A.S. Jacobsen, A. Kamp, B.S. Nielsen & K.T. Nielsen (red.), *Arbejdslivet i kritisk perspektiv – problemstillinger og tendenser i arbejdslivet*. København: Frydenlund.

Hjermitslev, H.H., Rasmussen, B.M. & Togsverd, L. (red.) (2021). *God og dårlig pædagoguddannelse: 18 skarpe tekster om landets største videregående uddannelse*. DPP.

Illouz, E. (2007). *Cold Intimacies. The Making of Emotional Capitalism*. Cambridge: Polity Press

Kampmann, N.E.S., Pors, A.S., Trangbæk, L. & Kampmann, J. (2019). *Dialoger om Kvalitet: Hvordan viden om kvalitet udveksles, forstås og styres i to kommuners organisering af daginstitutionsområdet*. Københavns Professionshøjskole.

Oberhuemer, P. (2005). Conceptualising the early childhood pedagogue: Policy approaches and issues of professionalism. *European Early Childhood Education Research Journal*, 13(1), 5-16.

Osgood, J. (2006). Deconstructing professionalism in early childhood education: Resisting the regulatory gaze. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 7(1), 5-14.

Overgaard, D. & Bovin, J.S. (2014). Hvordan bliver forskning i sygepleje bedre med NVivo? *Nordisk Sygeplejeforskning*, 4(3), 241-250.

Reckwitz, A. (2021). *Illusionernes undergang*. København: Hans Reitzels Forlag.

Saldana, J. (2009). *The Coding Manual for Qualitative Researchers*. Sage.

Seppala, N. & Smith, C. (2020). Teaching awards in higher education: a qualitative study of motivation and outcomes. *Studies in Higher Education*, 45(7), 1398-1412.

Stanek, A., Togsverd, L. & Ellegaard, T. (red.) (2021). *Styrket børnehavepædagogisk tradition – eller mere læring*. Odense: Syddansk Universitetsforlag.

Urban, M. (2008). Dealing with uncertainty: Challenges and possibilities for the early childhood profession. *European Early Childhood Education Research Journal*, 16(2), 135-152.

Winther-Lindqvist, D.A. (2023). *Omsorg i pædagogisk arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Aabro, C. (2016). *Koncepter i pædagogisk arbejde*. København: Hans Reitzels Forlag.

Aabro, C. (2019). Evidens, pædagogik og politik – en småbørns-pædagogisk vending. I: Pettersvold, M. & Østrem, S. (red.), *Problembarna – Manualer og metoder i barnehage, skole og barnevern*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Aabro, C. (2024). *Danmarks dygtigste pædagog*. Københavns Professionshøjskole.

Aabro, C. & Buus, A.M. (2025). *Metoder i dagtilbud*. Frederiksberg: Samfundslitteratur (under udarbejdelse).